

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegrafulu' iese de doua ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani ga'a, prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu' prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Nr 101. ANULU XI.

tru provinciele din Monarchia pe unu an 8 fl. era pe o jumetate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si trei sitraine pe anu 12 fl pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Sabiu, in 3 Novembre 1863.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru doua ora cu 5 1/2 cr. pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Cestiunea 'nvetiamentului in senatulu imperialu.

Siedinti'a 32. a casei de josu a senatului imperialu ni se pare a fi de interesu deosebitu si pentru noi. Un'a, caci se desbatu si se vota asupr'a consiliului de instructiune, — unu obiectu de importantia mare pentru totu imperiulu, si in deosebi pentru noi Romanii din Transilvania, alu caroru 'nvetiamentu are lipsa de cea mai tare sprijinire; alt'a ca unu ablegatu protestanticu, va sa dica necatolicu, prin o singura cuventare dictata de simtiu patrioticu si bisericescu, casciga o suma 'nsemnata pentru subventiunarea unui institutu pedagogicu.

Consiliulu de instructiune era la ordinea dilei, — acelu corpu, care dela caderea ministeriului de cultu si 'nvetiament din 20. Octobre 1860. incepe, era meritu a-lu substitui pre acest'a in partea a dou'a a indatoririlor lui. Cumu si-a 'mplinitu consiliulu acest'a provisoriu datorintiele fatia curegimulu centralu, noi fiindu insine prea departe de centru, nu putem sci de ajunsu; atata insa trebuie sa constatamu, ca 'n invetiamentulu publicu de pe la noi — intielegemu cu deosebire pre Romanii transsilvani — nu se vede nici o urma a activitatii lui. Si ce aru fi sa si vedemu urme de activitate dela unu corpu compusu din professori vienesi, straini de noi prin tiara, prin limba, prin confessiune, prin institutiuni politice, prin lumea ideiloru, — prin tote! De aceea scolele nostre, marturisindu adeverulu nerumenitu, pelanga tote silintiele — dorere isolate — ale unoru organe bisericesci, se si afla in decadintia dela caderea ministeriului de cultu si 'nvetiamentu, carui'a, dupace-i vomu iertat mai antaiu tendintiele prozelitice in favorea unei biserici privilegiate, trebuie sa-i recunoscemu meritele pentru caus'a scolara. Cu tote dar ca urme de vreunu folosu, de vreo inaintare, de vreo smulgere a scoleloru din stagnatiunea, in carea nota decandu cu tinerulu nostru constitutiunalismu, nu se vedu, nici chiaru din partea acelor'a, cari lu tinu subt aripele sele, nu se potu areta: totusi cas'a ablegatiloru prin majoritate de votari a recunoscutu necesitatea acelu consiliu si a delaturatu pretensiunea comitetului: de a se re'nfiintia ministeriulu de 'nvetiamentu. Respectu de majoritate! Noue insa ni se pare unu ce forte siodu, a priimi si a recunosce unu corpu, in a carui favore n'a vorbitu nici unu singuru ablegatu; a continua esistinti'a unei institutiuni, ce nu numai ca nu o-ai aflu de neaperala lipsa, ci nici baremu de folosu. Paradoxu in sa si perversitatea lucrulu cresce si mai tare, candu stai a cumpani starea finantiala a statului, carea de multi ani acum e ran'a lui cea mai dorerosa. Statulu game sub datorii, incatu numai pentru platirea celoru vechi va trebui sa se faca unu imprumutu nou de atatea millione; contributiunile, directe si indirecte, seu dupacum le dice poporulu: drepte si nedrepte, au devenitu mai nesupportabile; calamitatile publice au coplesitu la pamentu, cine scie pe cati ani, o parte mare a populatiunei, — si cu tote acestea inca atatea dieci de mii de florini pentru unu consiliu scolasticu, va sa dica pentru unu institutu, deca nu stricatiosu, celu putinu de prisosu. Unde e aci maxim'a vechiului Romanu: Quod non opus est, asse carum est! (Ce nu-ti e de lipsa, si cu unu cruceriu e scumpu.) Intr'adeveru ne aduseramu aminte de o istoriara, ce o continea de curendu „Buciumulu“, ca unu pedantu literatu, avendu la ferestra o rosa, de carea se ocupa necurmatu, candu i se aprinse odata cas'a, in locu de a-si scapa acest'a, era desperatu numai pentru rosa; macar-a-ci spuse unulu, ca ardiendu-i cas'a, i va arde negresitu si ros'a.

Unu altu fenomenu din acea siedintia e cuventulu orifapta — caci adeseori si unu cuventu e o fapta — a ablegatulu

Schneider, care folosindu intieptiesce ocasiunea data, se roga pentru incuviintiarea unui adjutu de 10,000 f. pentru institutu evangelicu de pedagogia din Bielitz, — si reusi de-si nu cu 10,000 f., dar celu putinu cu o suma corespunditoare. Eata efectulu unui singuru cuventu rostitu la tempulu si la loculul seu! Nu scimu sa ne bucuramu ori sa ne intristamu de acestu factu: Sa ne bucuramu, vedendu nobila 'n sufletire a senatului imperialu pentru unu institutu folositoriu, de-si de confessiune necatolica, sa ne bucuramu prin urmare de lumin'a si caldur'a seculului, ce a topitu si 'n Austria nostra ghiati'a cea grosa a intolerantiei confessionale, ori sa ne intristamu, ca dintre ablegatii transsilvani, si mai cu deosebire dintre ablegatii transsilvani romani n'a radicatu nici unulu cuventu pentru atatea institute din patri'a nostra, de limb'a, de confessiunea loru, ce din caus'a lipsei ducu o esistintia trista si langeda. De amu voi sa fimu ironici, mai ca amu dice: Ce bine aru fi fostu, candu acum intre ablegatii senatului imperialu aru fi fostu si vreunu Romanu transsilvanu, mai cu sema intre cei mai cu auctoritate, care sa-si fia adusu aminte si de sta cea rea necajita a scoleloru analoge din patri'a sea! Insa nu vomu nici sa fimu ironici, nici sa pismuimu pre protestantiu din Silesia pentru acestu insemnatu cascigu, caci pote va mai veni vro ocasiune de a vorbi despre starea materiala a scoleloru; atunci insa apoi amu dori din sufletu, ca si intre Romanii transsilvani sa se afie vreunu Schneider!

Dela senatulu imperialu.

In siedinti'a 34 a casei ablegatiloru (sub presidiulu ordinariu, fiindu fatia ministrii Lasser, Plener, Hein si capulu de sectiune Mitis) se da mai antaiu dep. Brinz concedia de doue septemani, apoi se citeste insciintiarea de retragere a fostului ministru de comerciu, contelui de Wickenburg, se citeste insciintiarea de concedia pe trei luni a Cancellarului transsilvanu, contelui Nadasdy, in fine se interpelaza ministeriulu de comerciu pentru drumulu de feru Turnau — Kralup. Apoi se trece la ordinea dilei: bugetulu ministeriului de justitia.

Referintele Tschabuschnigg citeste referat'a. La desbaterea generala nu e inscisu nimenea ca vorbitoru; deci se trece la desbaterea speciala, si anume la urcarea lefei amplotiloru de justitia. Comitetulu propune: ca inca pentru periodulu acest'a finantiaru fiacarui amplotiatu judecatorescu cu leafa pana incl. la 1050 f. sa i se acordeze adausulu de 25% din leafa lui, si fiacarui'a cu leafa mai mare pana inclusivu la 2100 f. v. a., adausulu de 15% din leafa lui. Amplotiati de conceptu ai ministeriului de justitia sa remana eschisi dela acest'a, fiindca nu porta oficiulu judecatorescu. — Referad'a pretinde 'n fine o lege, carea sa decreteze inamabilitatea (dreptulu de nedepunere) a amplotiloru juridici. Pentru urcările de lefi proiectate se ceru cu totulu 324,326 f. Proiectulu e partinitu, afara de referintele, de Waser, Br. Pratoberera (fostulu ministru de justitia) si Dr. Gross. Waser in cuventu meritoriu espune trebuintia de a se urcărilele amplotiloru, scumpindu-se tote cele de lipsa pentru vietia, dar espune totdeodata si trebuintia de a se simplifică masina justitiei, prin carea s'aru imputina amplotiati si s'aru usura statulu. (Applausu mare). Pratoberera recomanda priimirea proiectului comitetului, adaugendu ca inca elu ca ministru voia sa asterna unu proiectu de lege pentru inamabilitatea judecatoriloru. (Aplausu.) Dr. Gross vorbesce in asemenea sensu, dorindu inca a intru in class'a judecatoriloru si oficialii de conceptu, cari functiuneza ca judecatori pela preturile amestecate. — Dr. Muhlfeld recomanda priimirea proiectului comitetului; ministrulu de justitia

Hein se escusa, căci n'a luat insusi ministeriul inițiativ'a in caus'a acest'a. Dr. Herbst combată că defectuosu proiectulu comitetului, și cere a se decretă, că proiectulu adusu sa se redcă comitetului respectivu spre prelucrare. Ministrulu de administratiune Lasser nu pôte concede, că sa se urce lefile oficialiloru justifiari și ale celoru administrativi nu; asemenea ministrulu de finantie Plener nu pôte permite, a se trece cu vederea oficialii lui de finantie. — Tschabuschnigg apera din tôte poterile proiectulu comitetului, dar in fine dupa unele dispute intre acest'a și ministrulu Dr. Hein, se priimesce propositiunea lui Mühlfeld, și asiă obiectulu acest'a, redandu-se comitetului, se pune deocamdata la o parte; ear pe siedinti'a urmatore se insinua cestiunea lipsei din Ungari'a. —

In siedinti'a 35 a casei de jos a senatului imperialu (sub presidiulu ordinariu, fiindu de fatia ministrii Schmerling, Lasser, Mecser, Plener, ear in logi'a de curte ministrulu presedinte, Archiducele Rainer) aduce mai antaiu Schmerling pre „comitele“ Schmidt in fati'a adunarei, și espunendu esirea vicepresedintelui Dr. Lappen'a și denumirea acestui ablegatu de alu doilea vicepresedinte, lu recomanda casei; presedintele-lu provoca a-si ocupă loculu pe banc'a presidiului, ear noulu vicepresedinte multiamesce pentru onorea data, ce o privesce mai multu că o distinctiune pentru ablegatii transsilvani, decâtu pentru person'a sea. — Apoi se enuncia dreptu ordinea dilei: Pertractarea acoperirii speseloru extraordinarie cauate prin lips'a din Ungari'a, și se recomanda casei consiliarulu regescu Eckstein și secretarul aulicu Somoșy că reprezentanti ai Cancellariei aulice ungare.

Apoi trecendu-se la ordinea dilei, referenza Dr. Stamm că referinte despre obiectulu pusu la desbatere. Comitetulu cere, a se 'ncuviintă pentru acoperirea lipsei extraordinare și unu creditu extraordinaru de 20 milliōne f. v. a. Desbaterea generala se 'ncepe; că vorbitori in contr'a proiectului suntu inserisi: Skene, Gross, Mende, Mühlfeld; că aperatoru alu aceliu'a Br. Walterskirchen.

Skene arata parere de reu, ca nu s'a convocat diet'a ungara, carea mai bine aru fi fostu in stare de a midloci ajutoriu pentru tier'a sea. Apoi espunendu și desfasiurandu ide'a, ca nu se cade, că regimulu sa ajute pre unii cu pagub'a altor'a („sa scōta banii din buzunariulu uniu'a și sa-i puna intr'alu altui'a“), propune spre priimire proiectulu seu substernutu si 'n comitetu: „că imprumutulu pentru Ungari'a sa se fixeze la 15 milliōne fiorini, și comitetulu de finantie sa se 'nsarcineze, a predă casei propunerii și proiecte despre modalitatea intrebuintarei.“ Apoi motiveza, pentruce densulu staruiesce pelānga 15 milliōne, căci adica 13, și pôte pāna la finea anului 15 milliōne florini restau in Ungari'a că contributiune neplatita, și asiă totusi se facu 30 milliōne. In fine protestēza in contr'a columniarei respandite, că cāndu comitetulu aru fi fostu condusu de simtieminte dusmanose cātra Ungari'a. — Presedintele reprobēza terminulu celu vatematoriu: „sa scōta banii din buzunariulu uniu'a“ etc.; Skene lu rectifica și i-aru parē reu, sa nu fia iertatu a vorbi o vorba libera in acēsta casa; Presedintele afirma, ca n'a voitu sa 'mpedece vorbirea libera.

Br. Walterskirchen ia lucrulu din punctulu de vedere politicu, și apera proiectulu comitetului. — Dr. Gross nu crede pre Senatul imperialu competentu de a acordă nici 30 milliōne, dupacum cere regimulu, nici 20 milliōne, dupacum pretinde comitetulu; căci un'a, lips'a din Ungari'a inca nu e argumentata de ajunsu, alt'a ca lipsindu din adunarea senatului imperialu Cancellarul aulicu ungaru, Contele Forgách, Ungari'a aru pôte dice prin diet'a sea, ca ea nu e datore a plati unu ajutoriu oetroitu. In fine declara, ca densulu, ori cūm se va votă, va fi in contra. Mende e in contr'a proiectului comitetului, și staruiesce pentru 30 milliōne, dupacum s'a cerutu de regimulu, că sa se pōta ajutā toti cei lipsiti și Ungari'a sa-si recascige poterea de a supportā contributiunile. Sa nu cautāmu la partea politica a lucrului, ci la cea morala: de a 'tinde māna de ajutoriu popōreloru sorori, ce suntu in nevoia; sa se acōrde dar 30 milliōne, ear modalitatea intrebuintari loru sa se lasa la bun'a dispozițiune a tieriei. — Dr. Mühlfeld combată assertulu lui Gross, ca senatul imperialu n'aru fi competentu la acēstu ajutoriu, cu atāt'a mai vertosu, căci nu e o dare de pomēna, ci de unu imprumutu, la care dupa § 10 alu constitutiunei și senatul imperialu are de a consultā. Ear a gramadi vin'a pe spatele dietei ungare, nu e cu dreptulu; căci nu e diet'a ungara de vina că nu o-a conchiamatu regimulu. Deci pretinde dupa proiectulu regimului 30 milliōne, căci lipsele es-

puse de Cancellari'a aulica ungara, căror'a trebuie sa li se dea crediamentu, intr'adeveru ceru sum'a acest'a. Ceea ce s'a dīsu, ca prin acēstu imprumutu se jignesce starea finantiala a imperiului, nici decâtu nu e adeveratu; ca nu tierile singurite, ci imperiulu, prin urmare dar și Ungari'a insasi contribuiescu la acelu ajutoriu. Ungari'a dar va portā din acēsta greutate dupa proportiune intocmai atāt'a, pecātu contribuiē și la veniturile statului, ceace face la 100 milliōne. Senatul imperialu aici e numai unu caventu, unu ehizasiu, și de aceea nu trebuie sa se uite și sa se vaiete prea multu pentru starea finantiala a statului, ci sa se acordeze și cele 10 milliōne, ce stau la midlocu intre propositiunea regimului și proiectulu comitetului. Dar cestiunea acest'a, continua, afara de partea finantiară mai are și o parte politica, carea 'ndēmna a acordă 30 milliōne. Diet'a ungara adica, carea aru trebui sa ingrijesca mai antaiu de lipsele tieriei, nu e conchiamata, prin vin'a tieriei, prin vin'a altor'a — nu va sa desbata; prin urmare dar indatoriarea, ce o aveā diet'a că corpu reprezentativu alu tieriei, cade acum asupr'a reprezentantiei imperiului. Sa pastrāmu cu scumpatate principiulu, cu totulu seu reprezentanti'a totului nu pôte privi interessulu ori trebuinti'a pārtii că unu ce strainu. Dēca senatul imperialu s'a enunciatu pre sine completu intr'o parte formală, sa o dovedesca acest'a acum și 'n partea materiala, cu atāt'a mai vertosu, căci in adresa au dīsu: „ca suntemu un'a la bine și la reu, in dile triste și vesele;“ sa nu dāmu Unguriloru ansa, de a se inversiunā asupr'a senatului imperialu, in locu de a se simti atrasi cātra densulu, și sa nu desceptāmu in ei credinti'a, ca dorerea loru in acēstu senatu imperialu nu afla ascultare și simpathia. —

Dr. Herbst apera proiectulu comitetului. Cumca comitetulu n'a fostu condusu de patima și ura, se vede de ajunsu din impregiurarea aceea, c'a luat asupr'a si desbaterea propositiunei regimului. Dintr'alte crede, ca 20 milliōne florini suntu de ajunsu, cu atāt'a mai vertosu, căci pentru acoperirea lipsei de nutrementu și pentru semenaturile de tōmna se ceru 15 milliōne. Afara de aceea intr'alte pārti ale monarchiei inca domnesce lipsa intocmai de mare că 'n Ungari'a. In fine, nu crede, ca la popōrulu aceliu'a generosu (hochherzig) acordarea numai de 20 milliōne va produce ura și antipathia. — Dr. Ryger va a se pune pe terenulu adeveratoru interesse. Elu nu se crede tramisu aici, că sa apere-cutare actu de filantropia, nici că sa dispuna de pungile comitentiloru sei; ci pentru de a cercetā adeveratele trebuintie și apoi a votā ajutōrele amesuratu acestoru trebuintie. Trebuintiele pentru nutrementu și sementia de semenatu face pe anu 7,707,525 f.; dēca acest'a dupa calcululu lui Herbst ajunge cifr'a de 15 milliōne, apoi a ajunsu culmea estrema; atāt'a dar e trebuinti'a cea ne 'ncungiurabila; ce trece preste acest'a, e numai unu apelu cātra sensibilitate, care 'n impregiurările cele grele financiale de acumu nu se pôte considerā. Elu nu pôte 'ncuviintā nici proiectulu de a inventā lucrări mari publice pentru alinarea lipsei, nici aceliu'a de a se creā in Ungari'a unu institutu de creditu, earo numai Ungari'a are dreptulu și datorinti'a de si-lu creā și-tu va si creā indata ce-si va regulā justiti'a. — Deci sta pelānga 15 milliōne, că și cei lipsiti sa se ajute, și senatul imperialu sa dea unu testimoniu de trezvia și moderatiune intielēpta. — Schinler crede, ca lucrulu celu mai naturalu aru fi, că tier'a insasi sa-si caute de necasuri, și că lips'a sa se aline prin imprumute din cassele statului. Dintr'alte și alte pārti, d. e. Stiri'a cu ferariile sele, suntu lipsite, ba inca pôte mai lipsite; căci lips'a din Ungari'a o pôte vindecā Domnedieu prin unu siuguru anu manosu; dar in districtele de fabrici și industria e multu mai greu. — Recunōsco de bunu proiectulu comitetului. Dr. Rechbauer arata parere de reu, ca dissunanti'a constitutiunala intre imperiu și Ungari'a inca n'au ajunsu la capetu. S'aru fi bucuratu, cāndu regimulu aru fi folositu momentulu acest'a, spre a cercā impaciuirea defniva prin conchiamarea dietei ungare. Comitetulu dice, ca neesistandu diet'a, senatul imperialu trebuie sa intre insasi in datorintiele aceleiasi; acēstu principiu i se pare fōrte periculosu, căci altmintrea dietele voru pôte fi temporisate pe vecia și 'n loculu loru va pôte funcțiunā senatul imperialu. — Singur'a cale corecta aru fi, că sa se acōrde regimului unu creditu, și acest'a apoi sa se 'ntielēga cu diet'a ungara; dar fiindca acest'a acumu nu se pôte, și lips'a e intetitōre: pentru aceea sa se acordeze regimului 30 milliōne; densulu in sa va fi liniscitu și cu 20 milliōne, căci la casu de lipsa se mai potu cere. Deci incheia cu dorinti'a, că regimulu sa termine cātu se pôte mai curēndu cēt'a constitutiunala cu Ungari'a. — Putzer pentru proiectulu regimului, fiindu incredintiatu, ca elu n'a cerutu

mai multu decât e de lipsa. — Plener, ministrul de finanțe, așera proiectul regimului, espunendu principiile, de care a fostu condusu elu la elaborarea proiectului seu. — Referintele Dr. Stam m așera și recomanda proiectul comitetului. Ungari'a, dice elu, e granariulu imperiului la tempuri de lipsa; deci deca vomu ingrijii pentru re'ntregirea granariului, vomu ingrijii toldeodata pentru tôte tierile. — Steffen s cere 'nchaiarea siedintiei, — carea se și 'ncuviintiea.

De pe Muresiu.

Marire celui de susu!

Dar onóre și multiamire celor repausati!

Destulu de tempuriu au radica Redactiunea „Telegrafului“ unu cuventu in onórea și memori'a renumitului și de toti Români iubitului barbatu alu natiunei nóstre Andreiu Muresianu, preatempuriu din mediloculu nostru rapitu la eterna repausare, — unu cuventu demnu de tóta imitarea prin articululu seu „O datorintia natiunala“, spunendu-ne ca ce suntemu detori barbatului acestuia, animandu-ne, cá sa implinim și proiectându-ne, cum sa implinim.

Eu și póte toti Români consuna cu parerea aceea a Redactiunei: antâia detorintia a natiunei aru fi, sa ne ingrigim de famili'a repausatului in atare modu, ca poesiele tiparite și nevendute ale repausatului sa si-le procure natiunea, séu prin individii sei, seu prin Associatiune, comparându Asociatiunea cártile acelea și apoi „sa venda esemplarele, devenite acumu proprietatea eii, pe calea ce i se va paré mai practica.“

Precumu amu dñsu, me invoiescu cu acea idea, ca antâia-si data ayemu de a ne 'ngrigi de famili'a repausatului; dara nu me invoiescu cu modalitatea susalinsiei ingrigiri; — pentruca deca s'aru și vînde cártile concernente — totusi nu scim, cáta e cantitatea cártiloru, cá sa potemu judeca, ca óre póte-se mangaiá famili'a repausatului, — și deca aru și ajunge pentru acoperirea speseloru familiei, póte numai pentru unu anu doi amu fi scutitu famili'a de lipsa, pe vietu'a eii intréga in sa nici decumu.

Cá Asociatiunea sa-si procure și sa-si cumpere tôte esemplarele remase, iara nu aflu cu cale, pentruca Asociatiunea n'aru avé nici unu temeiu, din care aru pncele la cumpararea atátoru esemplare. Cá sa-si procure Asociatiunea unulu séu dóne esemplare pentru Archivulu seu, acest'a e cu cale: dara cá sa-si procure tôte esemplarele Asociatiunea, pentru această a nu aflu nici unu temeiu, — pentruca cártile acelea se potu vînde deadreptulu cá proprietatea familiei, numai Asociatiunea sa dea sprijóna și ajutoriu mai practic spre espedarea esemplarelor restante, — pentruca deca nu s'aru poté vînde cártile deadreptulu din proprietatea familiei, atuncea nu sciu ca pe care cale practica le-aru poté vînde Asociatiunea? și atuncea aru remané sarcin'a Asociatiunei și banii dati, cari diu inca-su scumpi pentru interesulu Asociatiunei.

Asiá dara nici pe calea această a nu ni-amu ajunge scopulu, pentruca tempulu trece și ajutoriulu e necesariu.

Eu sumu de parere, cu pâna ce se voru vînde esemplarele restante pe cale drépta din proprietatea familiei și nu din a Asociatiunei, și pâna ce se va stracurá pe calea această a câte unu fileru pe sém'a familiei, sa se dea unu quantu anticipativu din fondulu reuniunei veduveloru și a orfaniloru din Brasiovu, pâna ce i se va fixá o pensiu de la aceasta Reuniune, și o pensiu de la statu, pe lângá care apoi sa póta esistá famili'a omenesce; fiului repausatului, care au ajunsu pâna in class'a VII. gimnasiala, sa i se asigneze unu stipendiu de la Asociatiune — decumva nu se va aflá vre unu barbatu generosu in Brasiovu, precum suntu d'acei'a destui in Brasiovu, cá sa ia asupra-si crescerea acestui june plinu de sperantia — spre continuarea studiiloru.

Eu cugetu, ca pe calea această a s'aru poté sustiné mai usioru și mai practic famili'a nemoritorului repausatu și s'aru poté implini baremu un'a parte a detorintiei natiunale, fara de a vatamá o anima nobila prin binefaceri direpte, care altmintrenea inca s'aru poté face prin colecte mai tardiu, in sa nu-mai in casulu celu mai necesaru, deca ajutoriulu proiectatu aici, nu s'aru poté realisé séu nu va fi destulu.

Eu amu amintitu mai insusu, ca baremu numai un'a parte a detorintiei natiunale ni-amu implini prin scutirea de lipsa a familiei și crescerea celor doi prunci; pentruca ceealalta parte a datorintiei natiunale, cu care suntemu inca detori, este radicarea unu monumentu visibilu in onórea și pentru multiamita cátra celu repausatu, pentru eternisarea acelu barbatu, care ne-au animatu și au trezitu in noi caldur'a natiunala, care recise din vitregii seculi in pepturile nó-

stre și aseptau pe Prometeu celu incalditoriu, care cu fulgerulu seu de cuventu poeticu ne spuse:

Descéptate Române din somnulu celu de mórte,
In care te-adancira barbarii de tirani!
care cu poesiele sale neau inveliatu a cunósee gustulu celu frumosu și bunu alu limbei nóstre, dandu literaturéi române o directiune nóua, (?Red.) aretându liric loru adeveratulu dramu. — Nu-i destulu, deca ne-amu ingrijitu de famili'a lui, ci debnie sa lasámu si posteritatii unu monumentu despre acestu barbatu, pe care nu numai inteligintia romána lu plánga si-lu gelesce, ci poporulu románu din tôte unghiurile, care poporu i cánta poesiele cá innuri sacre, cá inveliaturi morale spre intarirea caracterului natiunali, cá cantecé doiose spre aducerea aminte de glori'a strabuna, și cá luceferi spre stralucirea inaintea nóstra in intunereculu venitorului nostru, și cá elegie despre sórtea cea cruda și de compatimitu a nemoritorului barbatu; — nu-i destulu, ca „monumentu visibilu“ si-aru fi pusu Andreiu Muresianu insusi, inca fiindu in vietia, „prin opurile sele“ — pentru-ca nici Romani nu s'au indestulitu, cându au triumfatu cu gloria peste aceste tieri, cu strapantarea și asediarea loru aicia, din care poporulu románu de adi inca vieza cá monumentu visibilu; ci au radica o statua lui Trajanu in Rom'a spre aducerea aminte a triumfeloru peste aceste tieri; n'au fostu destulu Americiloru a lasá posteritatii o republica mándra și frumoasa, resultatulu sudoriloru lui Washington, cá monumentu destulu de visibilu pâna in dñu'a de ádi, ci poporulu acest'a, cunoscendu-i meritele, au socotitu a-i radica unu monumentu maretiu spre aducerea aminte a persónéi aceleia, care au intemeiatu republic'a.

Tocm'a asiá merita Andreiu Muresianu, nemuritoriu prin opurile sale, unu monumentu visibilu, unu monumentu, radica in onórea lui, spre eternisarea numelui seu; — merita, pentru ca densulu au fostu „gura de aur“ a natiunei române in tempurile cele mai critice, pentru-ca densulu au intemeiatu (?Red.) liric'a adevérata a poesieloru natiunale. Cu acestu monumentu este si-i va fi detorie posteritatea. Aicea nu e de lipsa, cá posteritatea sa invetie și sa studieze prin seculi meritele opuriloru lui, cá sa i se radice vreun monumentu, precumu s'au intemplat cu alti barbati meritati; pentru-ca Andreiu Muresianu este unulu dintre acei fericiti poeti, cari prin poesiele poporale suntu asiá dicendu in gur'a poporului, și cá se radice unu monumentu, aru trebui, precumu dice poetulu poporului:

„Unu glasu i mai aseptá si saru cá lupii'n stine,
Betráni, berbati, juni tineri, din munti si din campii!“
Sa faca cineva iniciativ'a spre a radica monumentu pentru barbatulu poporulu, și indata aru saru cu totii spre a-si offeri denariulu pe altariulu natiunei in onórea literaturéi și dreptu multiamita cátra poetulu Muresianu. Sa faca numai Asociatiunea iniciativ'a in respectulu acest'a, si va aflá resunetu in tôte unghiurile României acestu apelu natiunali. — O.

Comunicámu acestu articulu in totulu lui, (afara de câteva renduri finale, ce fara de totu subiective), pentruca respectámu opiniuni straine chiaru si candu suntu contrarie la ale nóstre. Nóue in sa fia-ne iertatu a remané pelánga cele dise de noi. Earu cátu in specie pentru unu monumentu, marturisim francu, ca nu potemu cutezá a provocá la atari colecte, decandu vedemu ce se face cu banii adunati pentru „monumente.“ Red.

Prospectu politicu. *)

Cuventarea de tronu a imperatului Napoleonu III ocupa inca diuarele. O ploia de conjecturi o urméza acumu, cáci fia care partiu politicu in ori ce statu i da altu comentariu. Cele mai multe diuare tálcescu mereu cuventarea a fi unu Janus cu dóne capete. Altelo iara o masc'a, séu a slabiciunei lui Napoleonu, séu a unui reshelu.

Din Vienn'a se aude, ca depesi'a imperatului francesiloru prin carea invita pe Austri'a la congressu, aru fi si sositu la ambasad'a francesa din Vienn'a. De alta parte se vorbesce ca presiedintele confederatiunei nemtiesci din Frankfurtu aru fi si priimitu depesia, prin care confederatiunea e iuvitata la congressu.

Despre deschiderea camerei legislative francese serie unu corespundinte a O. D. P., ca aceea a fostu in 5 Novembre la 1 óra dupa amédi in sal'a cea mare a Louvrului. Cu o jumetate d óra inainte s'a aflatu tôte autoritatile mai insemnate la locurile destinate pentru ele. Intre toti strainii la curtea francesa atrageau atentiunea cu deosebire cei din Anama in constumele loru cele bogate asiaticé. Vreocâteva minute inainte de 1 óra au parasitu

*) Jurnalele din Români'a ne vlnu fôrte reu; „Buciumulu“ nu-lu mai priimirámu de 3-4 dile. Red.)

imperatés'a cu printiulu de coróna Tuileriele. Gard'a nationala si cea imperatésca formau spalierii. Imperafulu pleca la 1 óra sub salvele (21) de tunuri, care suntu totodata semnalulu plecárei Imperatului din Tuilerii spre Louvru. Dupa carulu lui urmá o escorta din Garda de-o-suta si unu detasimentu de garda de cavaleria. In sal'a Louvrului au fostu primitu imperatulu cu aclamatiuni. Diuariulu „Le Temps“ díce, ca imperatulu au cetitu cuventarea cu voce tare si accentuata. Dintre deputati nu au fostu de facia renumitii oppositiunisti, cum e Thiers, I. Favre s. a. Celoru ce nu au avutu inca uniforma de deputati, li s'a concesu a se presentá in fracu negru.—

Pána a nu parasí vatr'a sciriloru celoru mai multe de acum, Parisulu, trebuie se adaugemu scirile mai prospete, despre congressu. Acestea ne spunu, ca invitárele s'au expedatu la toti suveranii europeni in persóna. Despre Austria, carea amu fostu pomenitu, ca au priimitu invitarea, se díce, ca aru fi imputernicitu pe principele Metternich, a dechiará in Parisu, ca este gat'a a conlucrá pre calea congressului la o consolidare a principiiloru de dreptu in Europ'a cu privire la faptele implinite. Si de principele Gotschakoff se díce, ca s'ar fi dechiaratu pentru congressu.—

Din Itafi'a nu avemu de asta data sciri mai importante decâtu ce aduce T. Z. despre portarea Italiei fatia cu evenimintele presente. T. Z. díce, ca regele Victoru Emanuelu s'aru fi espressu intr'unu consiliu de ministri, ca nu trebuie multa bataia de capu si multe cugetári pentru de a gáci modulu partarei Italiei in impregiurárele de fatia. „Incinga Franci'a pe Russi'a cu resbelu fára de Austri'a, atunci noi firesce tinemu cu Franci'a; Austri'a cu puterile apusene, atunci noi ne luptámu alaturea cu Russii. La tota ntemplarea positiunea nóra e cea adversaria Austriei.“

G a r i b a l d i, care este acum sanatosu, earasi e activu. Cánta reuniunea lucratoriloru din Ravenn'a s'au adressatu cu cuvintele: ca e tempulu de a fi Itali'a odata desbonaparisata, si de a aretá tieriei, ca Napoleonu e inamiculu celu mai aprigu alu Italiei.“

„Botschafter“ ne aduce despre Poloni'a sciri prin care ne arata ca revolutiunea nu mai este restrinsa numai in Poloni'a russa, ci ca ea au subminat si Galiti'a intréga. Corepondintele lui „Botschafter“ asigura ca comitetulu revolutiunaru centralu asiédia magistrata, procurori s. a. derogatorii; ordina ampoiati de contributiune si de politica; impartiesce mandate, si cei ce nu le implinescu cu scumpatate, suntu aspru, de multe ori crudelu pedepsiti. Dupa o fóia secreta sub titlulu „Wolnosé“ din 17 Octobren. provóca „imputernicitulu regimulu nationalu din Galiti'a“ pre comercianti, apotecari si fabricanti, a nu refusá Evreiloru, cari voru a intrá in conditiune in etablisementele loru primirea, din caus'a religiunei; ear pe maiestrii ii obliga a demandá sodaliloru loru a nu mai batjocóri si neodihni pe Israeliti, in fine directoriloru de teatre le impune a departá din repertoriile loru, tóte piesele, prin care se desonestéza credintiosii judeici. Pentru Galiti'a resaritena si apusena e organizatu consiliulu provincialu si denumiti comissarii de prefecturi si preturi s. a.

Din campulu luptei afara de lupte mici cu norocu si fára de norocu, cându pentru Russi, cându pentru Poloni, nimic'a de insemnatu.

Pecându se intempla cele enumerate din totu prospectulu nostru pána aci in Europ'a, in o parte a acesteia adeva in Greci'a suntu serbatori pentru primirea noului rege. Primirea au fostu pompósa. Din manifestulu ce s'au impartitu prin poporu insemnámu urmatóarele: Eleniloru! Suindume pe tronulu vostru, pre care me au pusu alegerea vostra, simtiu necesitatea de a ve indreplá vre o cate-va cuvinte. Eu nu ve aducu voue nici desteritate in gubernare, nici minte eserchitata; nici nu puteti asteptá asiá ceva dela etatea mea. Ve aducu inse o iubire si incredere adevérata insocita de o credintia tare in comunitatea sortii mele si a vóstre.—

In 31 Octobren. au depusu regele in adunarea nationala juramentulu si au luat frenele guvernului in mana.

Varietáti si noutáti de di.

(Actu de gratia.) Maiestatea Sea Imperatulu a demandatu, ca cei doi fii ai emissarulu magiaru Ladislau Mészáros, cari se adá acum sub ingrijirea Episcopulu din Scutari, sa se primésca in institute de crescere austriace, si adica unulu in academi'a teresiana, celalaltu intr'unu institutu militaru.

(Denumiri.) Br. Ioann Ursu de Marginea, fostu vicecolónelu la regimentulu de infanteria Marele-Duce Carolu Alessandru de Weimar Nr. 64 e naintatu la demnitate de colónelu. — Judele scaunului Mercurei, Grigoriu de Popu e denumitu (de) substitutulu supremulu procuroru de statula Tabl'a regia din Muresiu-Osiorheiu. „Gaz. Transs.“

Ból'a de vite s'au aretatu de unu tempu incóce si in Vienn'a.

Redactoru rospundiatoru Zacharia Boiu.

(Intreprindere noua Napoleonica). Napoleonu sa nfiintieze in Abyssini'a unu corpu militar de 1000 feciori pentru venatulu celu copiosu alu aceloru tinuturi.

Comun'a Sabiiului si-a alesu de advocatu alu cetáti in locul repositului Dr. Guist pre Dr. Zikeli.

Nr. 59—1

Concursu.

Devenindu vacanta statiunea invetiatorésca din Toplitza romana, care e impreunata cu unu Salariu anualu de 300 f. v. a., quartiru si lemne, se deschide concursu pána la 20 Noiembre a. c.

Individii, cari voru a competi la acésta statiune invetiatorésca, trebuie sa fia de religiunea gr.-res., cá sa póta coresponde caracterulu confessionalulu alu Scólei, sa fia pedagogi si sa scia pe lánge limb'a romána si cei magiara, si au a se adresá pána la datulu de susu la subscrisulu, cu atestatu de botezu, cu documentu de capacitate, despre servitiulu pána acumu avutu, despre ocupatiunile de mai nainte, precumu si despre purtarea morala si politica, si cu deosebire despre sciintia cantáriloru bisericesci.

Administratur'a Protopopiatulu gr.-res. Tract. Turdei de susu, cá Inspectoratu Districtualu Scolaru.

Idicelu in 26 Octobren 1863.

Ioan Brancoveanu m. p.

Administratoru Protopopescu si Inspect. district. scolaru.

Nr. 61—2 Publicatiune de concursu.

Nr. 304. etc. 306.

Din partea Consistoriulu Timisórei se deschide prin acést'a concursu:

1. Pe vacant'a statie invetiatorésca din F en l a k, cu propunere in limb'a romána si serba, pelánge emolumentele anuale de 126 f. v. a., 3 jugere de aratura, 1 jugeru de livada, si 1/2 jugeru de gradina, 60 chible de gráu, 80 puncti de sare, 100 puncti de clisa, 25 puncti de lumina, 6 stángei de lemne si cortelu liberu.

2. Pe vacant'a statie invetiatorésca din S i a g, cu propunere in limb'a romána, pelánge emolumentele anuale de 150 fl., 4 jugere de aratura, 2 lantie de grádina, 20 chible de gráu, 20 chible de cucuruзу, 6 stángei de lemne si cortelu libera.

Doritorii de a ocupa aceste statii, au a-si alaturá pentru fia-care statia deschilintu recursurilo sale: Estrasulu de botezu, adevérintiele despre absolutele sciintie, despre pur area politica si morala, si despre servitiulu de pána acum, si acelea deschilintu a le tramite acestui Consistoriu diecesauu celu multu pána n 30 Noembre a. c.

Din siedinti'a consistoriala scolastica tinuta in Timisórea in 22 Octobren 1863.

Nr. 62—1

EDICTU.

Mari'a Helchianu din Sanpetru, in districtulu Brasiovului, care cu necredintia parasí pre legiuitulu seu barbatu Irimie Gotia totu de acolo, si nu se scie locul petrecerei ei, la cererea barbatulu ei, se provóca prin acésta, cá dela datulu mai josu insemnatu, in terminu de unu anu si o di, sa se presenteze inaintea scaunulu Protopopescu, cáci la din contra, si in nefiintia ei de fatia se voru hotári cele prescise de ss. canóne ale bisericei nóstre dreptu credincióse resaritené.

Brasiovu in 29 Octobren 1863.

Scaunulu Protop. gr. or. in tractulu 2 alu Brasiovului.

Ioanne Petricu m. p.

Protopopu.

Pretiturile de piatia

din Sabiiu, Vineri in 1|13 Noiembre 1863.

	fl.	xr.
Gráulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen)*	3	73
„ de midilocu „	3	47
„ de códa „	3	20
Secar'a galét'a nemtiésca (Metzen)*	2	—
„ de midilocu „	1	93
„ „ códa „	1	87
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen)*	1	40
„ „ midilocu „	1	33
„ „ códa „	1	27
Cucuruзуlu galét'a nemtiésca (Metzen)*	2	—

*) 3 galete nemtiesci suntu 2 galete ardelenesci.

Editur'a si tipariulu tipografiei diecesane.